

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie Europejskiej strategii na rzecz szkół wyższych”

[COM(2022) 16 final]

„Wniosek dotyczący zalecenia Rady w sprawie budowania mostów na rzecz skutecznej europejskiej współpracy w szkolnictwie wyższym”

[COM(2022) 17 final]

(2022/C 290/17)

Sprawozdawczyni: **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 1.3.2022
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa
Data przyjęcia na sesji plenarnej	23.3.2022
Sesja plenarna nr	568
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	190/0/2

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES podkreśla znaczenie stwierdzenia Komisji Europejskiej w sprawie tej inicjatywy: „Szkoly wyższe muszą być miejscami, w których panuje wolność: słowa, myśli, uczenia się, badań naukowych i ogólnie wolność nauki. Wolność nauki nie może być oderwana od autonomii instytucjonalnej ani od udziału studentów i kadry w zarządzaniu szkolnictwem wyższym”⁽¹⁾. Zwraca się do Komisji Europejskiej, państw członkowskich i instytucji szkolnictwa wyższego o uznanie tego stwierdzenia za zasadę przewodnią do wprowadzenia w życie.

1.2. EKES wyraża zadowolenie, że inicjatywa ta zachęca państwa członkowskie i instytucje szkolnictwa wyższego do zacieśnienia współpracy transnarodowej w celu podnoszenia umiejętności i kompetencji studentów w zakresie dwójakiej transformacji rynku pracy i gospodarki, w celu ochrony wartości, tożsamości i demokracji UE oraz zwiększenia odporności europejskiego społeczeństwa i gospodarki.

1.3. EKES zwraca uwagę⁽²⁾ na ważną rolę, jaką instytucje szkolnictwa wyższego odgrywają w zakresie poprawy nabywania umiejętności ekologicznych, odpowiedzialności za środowisko i zrównoważonego rozwoju, co należy w sposób horyzontalny włączyć do efektów uczenia się. Z zadowoleniem przyjmuje planowane przez Komisję Europejską działania, które mają wesprzeć państwa członkowskie i instytucje szkolnictwa wyższego w opracowywaniu krajowych i ogólnoinstytucjonalnych podejść do kwestii zrównoważoności oraz znajomości zagadnień klimatycznych i środowiskowych. EKES zwraca uwagę, że jest to ważne dla studentów realizujących pełne programy studiów oraz dla osób uczących się w ramach programów uczenia się przez całe życie realizowanych przez instytucje szkolnictwa wyższego, nie tylko z punktu widzenia mikropoświadczeń⁽³⁾.

1.4. EKES wzywa państwa członkowskie i instytucje szkolnictwa wyższego, by przy opracowywaniu strategii cyfryzacji zwróciły uwagę na podnoszenie poziomu jakości, sprawiedliwości, równości i włączenia społecznego w szkolnictwie wyższym i w obszarze badań naukowych, zwiększały równy dostęp do materiałów cyfrowych dla wszystkich studentów, wspierały bezpieczne korzystanie z technologii cyfrowych, przy czym zawsze priorytetowo traktowały interakcje społeczne w ramach nauczania stacjonarnego, oraz szanowały prawa własności intelektualnej pracowników akademickich. EKES wzywa Komisję Europejską do konsultowania się ze studentami i pracownikami akademickimi przy opracowywaniu programów kształcenia i szkolenia w zakresie umiejętności cyfrowych w ramach programu „Cyfrowa Europa”.

⁽¹⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego w sprawie Europejskiej strategii na rzecz szkół wyższych, 2022 r.

⁽²⁾ Dz.U. C 56 z 16.2.2021, s. 1.

⁽³⁾ Dz.U. C 56 z 16.2.2021, s. 1.

1.5. EKES podkreśla znaczenie zrównoważonych partnerstw między instytucjami szkolnictwa wyższego a przedsiębiorstwami, mających na celu zaspokojenie potrzeb studentów, społeczeństwa i rynku pracy w zakresie umiejętności, a także zapewnienie i poszerzenie dostępu studentów do wysokiej jakości płatnych praktyk i staży w przedsiębiorstwach i instytucjach. EKES apeluje do państw członkowskich i instytucji szkolnictwa, aby zagwarantowały wolność nauki i autonomię instytucjonalną, zwłaszcza w odniesieniu do współpracy z podmiotami pozaakademickimi w zakresie opracowywania programów nauczania, umiejętności i wymagań stawianych kadrze akademickiej.

1.6. EKES pragnie podkreślić, że Komisja Europejska i każde państwo członkowskie muszą chronić wolność nauki i autonomię instytucjonalną jako podstawowe wartości zapisane w komunikacie ministerialnym z Rzymu. EKES z zadowoleniem przyjmuje inicjatywę dotyczącą sojuszy europejskich szkół wyższych jako projektów w ramach programu Erasmus+, które obejmują dobrowolne i oddolne działania szkół wyższych, i uznaje je za ważne dla zacieśniania współpracy pod demokratycznym przywództwem. EKES wyraża troskę, że podstawowe wartości mogą być zagrożone w sytuacji, gdy Komisja Europejska i Rada instytucjonalizują projekty sojuszy szkół wyższych, zwracając się do państw członkowskich o ustanowienie statutu prawnego wspólnych europejskich stopni naukowych sojuszy, a także o zewnętrzne zapewnienie jakości i akredytację wspólnych transnarodowych działań i programów edukacyjnych sojuszy.

1.7. EKES podkreśla zasadniczą wartość różnorodności instytucji szkolnictwa wyższego, które mogą zaspokajać różnego rodzaju potrzeby kulturalne, edukacyjne, społeczne i gospodarcze. EKES apeluje o uznanie równej wartości instytucji szkolnictwa wyższego zarówno w ramach sojuszy szkół wyższych, jak i poza nimi, oraz o przestrzeganie zasady wolności wiedzy. EKES z zadowoleniem przyjmuje ustanowienie w oparciu o komunikat z Rzymu zasad przewodnich chroniących podstawowe wartości akademickie przy zaangażowaniu odpowiednich partnerów społecznych i zainteresowanych stron.

1.8. EKES wyraża ubolewanie z powodu niedostatecznego finansowania instytucji szkolnictwa wyższego⁽⁴⁾, mimo wzrostu ich potrzeb w okresie pandemii, i wzywa państwa członkowskie do zwiększenia finansowania publicznego dla tych instytucji. Jest zaniepokojony postępującą prywatyzacją instytucji szkolnictwa wyższego oraz prywatnymi inwestycjami w szkolnictwo wyższe i badania naukowe, które mogą zagrozić wolności nauki i autonomii instytucjonalnej. Zwraca także uwagę, że utrzymanie wsparcia finansowego dla sojuszy szkół wyższych zapewni zrównoważone krajowe finansowanie publiczne dla wszystkich instytucji szkolnictwa wyższego. EKES wzywa państwa członkowskie do wykorzystania europejskiego semestru i funduszy UE, w tym RRF i programów EFS+, Erasmus+ i „Horyzont Europa”, aby wesprzeć instytucje szkolnictwa wyższego w realizacji ich celów.

1.9. EKES zwraca się do Komisji Europejskiej z apelem o monitorowanie inwestycji w szkolnictwo wyższe na szczeblu unijnym, krajowym i instytucjonalnym, przy wykorzystaniu istotnych narzędzi politycznych, jakimi są europejski semestr i RRF. Zwraca się także do Komisji o ograniczenie stosowania tablicy wyników europejskiego sektora szkolnictwa wyższego oraz ustaleniu grupy ekspertów ds. inwestycji w jakość kształcenia i szkolenia do ich wykorzystania w roli pomocniczej.

1.10. EKES jest zaniepokojony celami tablicy wyników europejskiego sektora szkolnictwa wyższego i zarządzaniem nią, w ramach której przeprowadza się coroczną ocenę postępów poczynionych w całej UE w realizacji kluczowych priorytetów omawianej inicjatywy: włączenia społecznego, wartości, jakości i przydatności, mobilności, umiejętności ekologicznych i cyfrowych, zdolności do zatrudnienia, współpracy transnarodowej, transferu technologii i waloryzacji wiedzy. EKES zwraca się do Komisji Europejskiej o wyjaśnienie roli tego narzędzia w monitorowaniu postępów państw członkowskich oraz zarządzania tym narzędziem monitorowania w odniesieniu do procesu europejskiego semestru, a także o sprecyzowanie, czy narzędzie to będzie również wykorzystywane do monitorowania krajowych inwestycji w szkolnictwo wyższe. EKES apeluje o utrzymanie roli państw członkowskich, partnerów społecznych w dziedzinie edukacji i odpowiednich zainteresowanych stron w tym procesie.

1.11. EKES z zadowoleniem przyjmuje utworzenie Europejskiego Centrum Monitorowania Sektora Szkolnictwa Wyższego, którego zadaniem będzie gromadzenie najlepszych obecnie narzędzi i możliwości UE w zakresie danych. EKES apeluje do Komisji Europejskiej o utrzymanie roli państw członkowskich, partnerów społecznych w dziedzinie edukacji i odpowiednich zainteresowanych stron w tym procesie. Partnerzy społeczni odgrywają ważną rolę w procesie przechodzenia od etapu kształcenia do etapu zatrudnienia, w reprezentowaniu interesów studentów na rynku pracy oraz w zmniejszeniu liczby młodzieży NEET. Zarówno na szczeblu UE, jak i państw członkowskich należy podjąć wzmożone wysiłki na rzecz monitorowania sytuacji studentów w okresie przechodzenia od etapu kształcenia do etapu zatrudnienia.

1.12. EKES zwraca się do Komisji Europejskiej i państw członkowskich o skuteczne zaangażowanie partnerów społecznych ze sfery edukacji i organizacji społeczeństwa obywatelskiego w dalszy rozwój inicjatyw i działań Komisji w ramach tej strategii oraz w jej wdrażanie na szczeblu państw członkowskich. Jest to istotne, aby zapewnić, by studenci

(⁴) EUA Public Funding Observatory Report 2019/20.

zdobyli umiejętności niezbędne dla obywateli demokracji oraz mieli dostęp do wysokiej jakości miejsc pracy w kontekście dwojakiej transformacji. Demokratyczne zarządzanie i skuteczny dialog społeczny mają zasadnicze znaczenie dla poprawy dobrostanu studentów, wolności nauki, stabilnego statusu i stabilnych warunków pracy pracowników oraz autonomii instytucjonalnej. EKES zwraca się do Komisji Europejskiej o zaangażowanie partnerów społecznych ze sfery edukacji i organizacji społeczeństwa obywatelskiego w opracowanie europejskich kryteriów przyznawania znaku „Europejski Dyplom”.

1.13. EKES zwraca się do państw członkowskich i instytucji szkolnictwa wyższego o skuteczniejsze angażowanie osób uczących się, nauczycieli akademickich i badaczy w zarządzanie polityką w zakresie szkolnictwa wyższego oraz instytucjonalnymi, ponadnarodowymi strukturami współpracy, z uwzględnieniem skutecznego przywództwa opartego na współpracy, zarządzania kolegialnego i dialogu społecznego. Działania te powinny mieć na celu zapewnienie szkolnictwa wyższego i badań naukowych o wysokiej jakości i sprzyjających włączeniu społecznemu, skutecznej mobilności studentów, pracowników akademickich i badaczy oraz pełnej różnorodności (w tym równości płci) wśród studentów, nauczycieli akademickich, badaczy i specjalistów.

1.14. EKES zwraca się do Komisji Europejskiej o zagwarantowanie dialogu społecznego z akademickimi związkami zawodowymi podczas opracowywania europejskich ram atrakcyjnej i stabilnej kariery w szkolnictwie wyższym, o poprawę warunków pracy, dobrostanu i statusu pracowników akademickich oraz o wspieranie karier akademickich w środowisku akademickim i poza nim. Należy stale zwracać uwagę na zwiększanie udziału studentów w procesie podejmowania decyzji oraz poprawę zdolności operacyjnych organizacji studenckich. W tym celu można by wykorzystać fundusze EFS+.

1.15. EKES z zadowoleniem przyjmuje promowanie pracowników i studentów z różnych środowisk, co wiąże się z ustanowieniem europejskich ram różnorodności i inkluzywności (z uwzględnieniem różnic w traktowaniu kobiet i mężczyzn), zapewnieniem wsparcia dla naukowców znajdujących się w niekorzystnej sytuacji wraz z zasadami przewodnimi dla uniwersytetów sprzyjającymi ich włączeniu oraz ustanowieniem krajowych i instytucjonalnych strategii na rzecz włączenia społecznego, ze szczególnym uwzględnieniem uchodźców i osób ubiegających się o azyl. EKES wzywa do przejrzystego i sprawiedliwego uznawania kwalifikacji zdobytych w krajach trzecich, w tym przez uchodźców, poprzez sieć ośrodków ds. uznawalności akademickiej. EKES zwraca się do Komisji Europejskiej, państw członkowskich i instytucji szkolnictwa wyższego o opracowanie takich strategii wspólnie ze studentami i pracownikami, zwłaszcza tymi, którzy mogą w opracowanie strategii wnieść swoje własne doświadczenia.

1.16. EKES z zadowoleniem przyjmuje dalszy rozwój inicjatywy europejskiej legitymacji studenckiej w celu zmniejszenia obciążeń administracyjnych związanych z zarządzaniem mobilnością i wymianą studentów i pracowników, podkreślając jednocześnie znaczenie zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony danych. Ograniczenie biurokracji i ułatwienie przenoszenia punktów między państwami członkowskimi jest niezbędne do zapewnienia odpowiedniej mobilności na szczeblu UE.

1.17. EKES z zadowoleniem przyjmuje zamiar rozszerzenia mobilności studentów i pracowników na kraje trzecie i zwraca uwagę na znaczenie mobilności osobistej oraz zapewnienia zdrowia i bezpieczeństwa. Z zadowoleniem przyjmuje nową Kartę Erasmusa dla szkolnictwa wyższego i nową Kartę Studenta Erasmusa; uwzględniają one wolność nauki i integralność akademicką oraz sprzyjają debatom akademickim i wymianie dobrych praktyk w zakresie wartości i demokracji w ramach działań „Jean Monnet” programu Erasmus+, w tym w państwach trzecich.

2. Kontekst opinii

2.1. Po przyjęciu przez Radę UE ds. Edukacji konkluzji Rady w sprawie⁽⁵⁾ inicjatywy „Uniwersytety Europejskie” – łączenie szkolnictwa wyższego, badań, innowacji i społeczeństwa: ku nowemu wymiarowi europejskiego szkolnictwa wyższego, Komisja Europejska opublikowała dwa dokumenty. Komunikat Komisji w sprawie Europejskiej strategii na rzecz szkół wyższych obejmuje działania, które Komisja Europejska ma podjąć w latach 2022–2024 w zakresie szkolnictwa wyższego i badań naukowych, natomiast wniosek dotyczący zalecenia Rady w sprawie budowania mostów na rzecz skutecznej europejskiej współpracy w szkolnictwie wyższym, który ma zostać przyjęty przez Radę ds. Edukacji na posiedzeniu w dniach 4–5 kwietnia 2022 r., zawiera konkretne zalecenia dla państw członkowskich. Inicjatywy te zmierzają do osiągnięcia nowego celu UE, zgodnie z którym do 2030 r. co najmniej 45 % osób w wieku 25–34 lat uzyska wykształcenie wyższe

2.2. Dzięki tej inicjatywie Komisja zamierza zwiększyć liczbę sojuszy europejskich szkół wyższych z obecnych 41 do 60, a do połowy 2024 r. mają one objąć ponad 500 uniwersytetów. Na lata 2021–2027 przewidziano orientacyjny budżet programu Erasmus+ w wysokości 1,1 mld euro oraz szereg inicjatyw wspierających.

⁽⁵⁾ Rezolucja Rady w sprawie strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia na rzecz europejskiego obszaru edukacji i w szerszej perspektywie (2021–2030).

2.3. W zaleceniach dla państw członkowskich zwrócono się do nich o umożliwienie instytucjom szkolnictwa wyższego opracowywania i wdrażania innowacyjnych wspólnych transnarodowych działań edukacyjnych (w UE i poza nią), o ustanowienie do 2024 r. statutu prawnego sojuszy europejskich szkół wyższych, o ułatwienie uzyskiwania na poziomie krajowym wspólnego europejskiego dyplomu do 2024 r., w tym powiązanie go z krajowymi ramami kwalifikacji, o wspieranie większej mobilności studentów i pracowników (w tym online), o zapewnienie trwałego wsparcia finansowego dla sojuszy europejskich szkół wyższych oraz o promowanie i ochronę wolności nauki i autonomii instytucjonalnej.

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES podkreśla⁽⁶⁾, że „należy szukać większej liczby punktów wspólnych europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego z europejską przestrzenią badawczą, aby osiągnąć lepszą jakość i wyższy poziom włączenia społecznego w zakresie szkolnictwa wyższego i badań naukowych z myślą o wszystkich uczniach i studentach niezależnie od ich wieku lub sytuacji społeczno-ekonomicznej. Poprawa jakości i szersze uznawanie studiów w przypadku szkół wyższych musi stanowić istotny punkt inicjatywy dotyczącej europejskich szkół wyższych. Chociaż szkolnictwo wyższe stanowi obszar kompetencji krajowych, to jednak wydaje się, że wnioski Komisji dotyczące europejskiego dyplomu, statutu europejskich szkół wyższych oraz europejskiego systemu uznawania i zapewniania jakości stanowią krok w kierunku synchronizacji studiów. EKES apeluje zatem, aby idee, na których opierają się te inicjatywy, oraz późniejsze środki z zakresu polityki stanowiły przedmiot dalszych dyskusji z rządami, odpowiednimi partnerami społecznymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego”. EKES wyraża zadowolenie, że partnerzy społeczni i organizacje społeczeństwa obywatelskiego mogły przedstawić swoje zdanie na temat tej inicjatywy w ramach konsultacji publicznych.

3.2. Wolność nauki i autonomia instytucjonalna coraz częściej stają się przedmiotem ataków w niektórych krajach będących sygnatariuszami procesu bolońskiego⁽⁷⁾. Komunikat ministerialny z Rzymu, przyjęty przez 49 ministerstw europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego na konferencji ministerialnej procesu bolońskiego w 2020 r., potwierdza zaangażowanie ministrów w „promowanie i ochronę naszych wspólnych podstawowych wartości w całym europejskim obszarze szkolnictwa wyższego poprzez nasilony dialog polityczny i współpracę, co stanowi niezbędną podstawę wysokiej jakości uczenia się, nauczania i badań oraz demokratycznych społeczeństw”. Strony zobowiązały się również do „wspierania autonomii instytucjonalnej, wolności i integralności akademickiej, udziału studentów i pracowników w zarządzaniu szkolnictwem wyższym oraz odpowiedzialności publicznej szkolnictwa wyższego i odpowiedzialności publicznej za nie”. W załączniku I do komunikatu ministerialnego z Rzymu zdefiniowano wolność nauki jako „nieodzowny aspekt wysokiej jakości uczenia się, nauczania i badań w szkolnictwie wyższym, a także nieodzowny aspekt demokracji” oparty na autonomii instytucjonalnej, i podkreślono, że „społeczeństwa nie mogą być prawdziwie demokratyczne bez poszanowania wolności akademickiej i autonomii instytucjonalnej”.

3.3. Pandemia COVID-19 wywarła bezprecedensowy wpływ na metody nauczania i badań naukowych, funkcjonowanie szkół wyższych (ze względu na zamykanie kampusów i przechodzenie na nauczanie online) oraz zarządzanie nimi. Pandemia uwypukliła także znaczenie zaangażowania szkół wyższych w życie społeczności. Blisko połowa studentów uznała, że ich wyniki w nauce pogorszyły się w związku z nauczaniem za pośrednictwem internetu i od czasu przejścia na nauczanie zdalne doświadczali zwiększonego obciążenia pracą. Dostęp do umiejętności cyfrowych, narzędzi komunikacji online i internetu w dalszym ciągu stanowił wyzwanie dla wielu studentów znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społeczno-ekonomicznej. Pandemia wywarła ponadto wpływ na dobrostan psychiczny i emocjonalny studentów⁽⁸⁾.

3.4. W przypadku nauczycieli akademickich kryzys związany z pandemią COVID-19 doprowadził do pogorszenia warunków pracy, w tym do znacznego zwiększenia obciążenia pracą w związku z nauczaniem online i mieszanym oraz do utraty miejsc pracy przez pracowników zatrudnionych na czas określony i doraźnie. Sytuacja ta wywarła nieproporcjonalnie duży wpływ na określone grupy pracowników, takie jak kobiety i mniejszości etniczne. Pandemia wpłynęła również negatywnie na zdrowie psychiczne i samopoczucie pracowników.

3.5. Pracownicy akademicy odgrywają istotną rolę w zapewnianiu wysokiej jakości edukacji i badań naukowych na uniwersytetach. Jeszcze przed wybuchem pandemii pracownicy akademicy w całej Europie borykali się z coraz mniejszym bezpieczeństwem zatrudnienia ze względu na ograniczenia budżetowe, mniejsze możliwości zatrudnienia, rosnący odsetek pracowników zatrudnionych czasowo, w niepełnym wymiarze godzin lub na czas określony oraz coraz większy odsetek pracowników zatrudnionych na stanowiskach finansowanych ze środków zewnętrznych. Godziwe warunki pracy i płacy

⁽⁶⁾ Dz.U. C 10 z 11.1.2021, s. 40.

⁽⁷⁾ https://www.scholarsatrisk.org/academic-freedom-monitoring-project-index/?_gp=1

⁽⁸⁾ Komisja Europejska, The impact of COVID-19 on higher education: a review of emerging evidence [Wpływ COVID-19 na szkolnictwo wyższe: przegląd najnowszych danych], 2021 r.

mają zasadnicze znaczenie, jeśli mają oni skutecznie przygotować studentów do sprostania dwojakiej transformacji społeczeństwa i gospodarki. Pracownicy naukowcy zatrudnieni na czas określony znajdują się w niepewnej sytuacji zawodowej, co utrudnia prowadzenie wysokiej jakości zajęć dydaktycznych i badań naukowych⁽⁹⁾. Pandemia COVID-19 pogorszyła perspektywy zawodowe pracowników naukowych stopnia podoktorskiego i wywiera negatywny wpływ na ich dobrostan. Naukowcy młodszy i płci żeńskiej są bardziej narażeni na niepewne warunki pracy i negatywne skutki pandemii w tym względzie⁽¹⁰⁾. Zwiększenie dodatków dla doktorantów oraz zapewnienie swobodnego dostępu do literatury i udziału w międzynarodowych konferencjach to kwestie, które należy potraktować priorytetowo.

3.6. Aby zmniejszyć niedobór wykwalifikowanych pracowników i zapewnić studentom instytucji szkolnictwa wyższego dostęp do rynku pracy, niezbędne są skuteczne partnerstwa między instytucjami szkolnictwa wyższego a przedsiębiorstwami oraz dostęp studentów do wysokiej jakości płatnych praktyk i staży w przedsiębiorstwach. EKES podkreśla, że „partnerstwa między sektorem przedsiębiorstw a szkolnictwem wyższym muszą być równie korzystne dla obu stron i nie mogą powodować wywierania nacisków z zewnątrz, a także muszą zapewniać odpowiednie wyważenie własnych prac w zakresie badań naukowych i innowacji prowadzonych przez przedsiębiorstwa oraz oddzielnych celów publicznego szkolnictwa wyższego i badań naukowych”⁽¹¹⁾.

3.7. Ułatwianie dostępu do szkolnictwa wyższego powinno uwzględniać fakt, że zwiększa się presja na wzrost opłat za studia ze względu na ceny energii i dodatkowe koszty związane z procesem kształcenia (zakwaterowanie, dostęp do literatury itp.). Dodatkowe koszty mogłyby być dofinansowywane z funduszy UE, co zmniejszyłoby obciążenie kredytami i innymi metodami finansowania studiów uniwersyteckich. Należy zapewnić synergię między dynamiką postępu technologicznego a wyposażeniem, standardami i procedurami stosowanymi w procesie kształcenia, aby zapewnić sprawne przejście od edukacji do aktywnego życia.

Bruksela, dnia 23 marca 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽⁹⁾ ETUCE, Report to Rome Ministerial Meeting [Sprawozdanie na posiedzenie ministerialne w Rzymie] (2020).

⁽¹⁰⁾ OECD, Reducing the precarity of academic research careers [Zmniejszanie niepewności zatrudnienia w ramach akademickich karier naukowych], 2021.

⁽¹¹⁾ Dz.U. C 10 z 11.1.2021, s. 40.